

Rapport til Melding om forskning og utdanning 2016 fra Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Rapporten fra HSL-fakultetet tar for seg de hovedtema og konkrete spørsmål som framkommer i brev 18.01.2017 fra UTA – Avdeling for utdanning. I brevet bes fakultetene gi tilbakemelding på status for oppfølging av utvalgte styringssignaler fra kap. 1 i melding for 2015 (side 10 – 11). Fakultetene bes også om å rapportere spesielt om evalueringsrutiner, resultater fra nylige evalueringer og hvordan disse følges opp. Dette omfatter bachelor-, master- og ph.d.-program. I denne rapporten omtales de momenter som UTA etterspør, med den nummerering på punktene som er brukt i UTAs brev:

II. UiT skal på alle nivå i organisasjonen arbeide for å fremme innovasjon i utdanningene.

HSL-fakultetet arbeider kontinuerlig med oppfølging av studieprogrammene med tanke på evaluering, kvalitetssikring, rekruttering og relevans. Etter tidligere NOKUT-tilsyn har fakultetet lært mye for å videreutvikle og utbedre eksisterende studieprogram, samt utvikle nye program. Gjennomgang av studieprogramporteføljen har medført nedleggelse av noe program/studieretninger, og også pålagt fakultetet å utbedre utvalgte program. Dette er prosesser som pågår samtidig som andre, nye program er under planlegging og eksisterende program blir evaluert internt og noen også eksternt. Fagmiljøet er en viktig aktør i dette arbeidet, både som deltakere i utviklingsprosesser, og med sin faglige og pedagogiske kompetanse i undervisningen. Studentene er også representert i arbeidet med å evaluere og utvikle studieprogram, både i styrer og i eksterne evalueringskomitéer, samt i studentevaluering av det programmet og de emnene de tar. Fakultetet igangsetter og følger opp utvikling og evaluering innenfor eksisterende rammer, som i seg selv kan være en utfordring. For å gjøre studiene våre mer relevante for arbeidslivet arbeides det med å utvikle avtaler med eksterne parter med sikte på å få til hospiteringsordninger/praksisplasser for studenter. Praksis er allerede på plass i noen av våre studier (MDV – andre?). Det tas i bruk nye studentaktive læringsformer der undervisningen brytes opp, undervisningsrom utnyttes på andre måter. Det brukes differensierte undervisningsformer der flere campus involveres i felles studieopplegg der også bruk av teknologi inngår som et viktig element. Dette både for å nå bredere studentgrupper og som bidrag til økt undervisningskvaliteten (eks. MBA). Fakultetet har satt av midler til et eget fleksibiliseringsprosjekt der målet på den ene siden er å øke bruken av teknologi i undervisningen på campus, men også med tanke på å kunne gi et bredere tilbud til grupper som ikke har anledning til å studere på campus.

IV. Fakultetene skal innen opptak til studieåret 2017/2018 ha utarbeidet felles studieplaner for like studieprogram. Fakultetene skal også vurdere ulik profilering innen like studieprogram ved studiestedene.

ILP – Institutt for lærerutdanning og pedagogikk har utarbeidet felles studieplaner for grunnskolelærerutdanningen (GLU 1-7 og 5-10), barnehagelærerutdanningen, master i spesialpedagogikk og PPU-Y – Praktisk-pedagogisk utdanning - yrkesfag. Dette er de programmene som blir tilbudt på begge campus (Tromsø og Alta).

- V. Fjorårets styringssignal om at hvert studieprogram skal ha minimum to avtaler med kvalitetssikrede utvekslingstilbud står ved like for de enhetene som ikke har oppfylt målet. I tillegg skal hvert studieprogram i løpet av 2016 ha minst én utvekslingsavtale med navngitte emner som er utredet og godkjent av studieprogramstyret. Emnene skal som generell regel være de eneste valgbare emnene innen en gitt avtale.**

XIII. Fakulteter som har fagmiljø og studieprogram med lav mobilitet, bes vurdere samarbeid med institusjoner der UiT har lang samarbeidserfaring.

I løpet av høsten 2015 ble gjennomførte daværende seksjon for utdanningstjenester, i samarbeid med avdeling for utdanning (UTA), møter med alle institutt-, og senterledere. På møtet ble det informert om styringssignalet i Forsknings- og utdanningsmeldinga 2014, som sa at alle studieprogrammer, i løpet av 2016 skulle ha på plass 2 kvalitetssikrede utvekslingsavtaler. Da alle møtene var gjennomførte, ble det sendt brev fra dekan og prodekan for utdanning, adressert til alle programstyreledere og studieledere ved fakultetet. I brevet ble det bedt om at arbeidet med å opprette slike kvalitetssikrede avtaler nå ble iverksatt, og at det var forventet at styringssignalet ble fulgt opp i løpet av 2016. Det uttalte klare målet var at ved utlysning for studieåret 2017/2018 skulle alle program ha konkrete studietilbud ved utenlandske læresteder, innbakt i programstrukturen. Det ble videre bedt om at alle programstyrene skulle lage en fremdriftsplan for arbeidet, og at denne skulle sendes til fakultetet innen 15. februar 2016. Da fristen var passert var det kun et fåtall av programmene som hadde fått på plass en slik fremdriftsplan, og derfor ble saken igjen tatt opp på instituttlederemøte i mars 2016. Her ble instituttlederne bedt om å følge opp saken med programstyrer og studieledere. For å følge opp dette ble det etter møtet sendt ut brev til alle institutt og senterledere, hvor det ble bedt om at arbeidet med utvekslingspakker måtte prioriteres, og ny frist til å lage fremdriftsplaner ble satt til 8. april. Brevet var signert av dekan og fakultetsdirektør. Fakultetet mottok i løpet av april notater fra flere programmer, men få av disse inneholdt konkrete fremdriftsplaner.

Det har fra fakultetets side siden da, vært arbeidet videre med å få fagmiljøene til å prioritere dette arbeidet, og per i dag er status den at alle programmer har identifisert partnere de ønsker å samarbeide med og flere har identifisert emner hos en partner, som de ønsker å tilby i en utvekslingspakke. Det som da gjenstår er å få partnerinstitusjonen til å forplikte seg til å tilby disse emnene. For å få til dette må i gjerne tilby noe tilbake, og det vil typisk være relevante, interessante engelskspråklige emner som partnerinstitusjonens studenter kan komme til Tromsø for å ta. HSL-fakultetet har ikke fått noen tilbakemelding på om noen har satt i gang en jobb med å utvikle slike emner. Fakultetet vil følge opp det videre arbeidet i samarbeid med fagmiljøene. For å få en bedre progresjon i arbeidet med å få på plass utvekslingsavtaler vil fakultetet fremover se på muligheter for å la eksisterende

forskningssamarbeid danne grunnlag og være utgangspunkt for arbeidet med å utvikle bredere samarbeid også på utdanningsfeltet.

HSL-fakultetet lyser årlig ut utenlandsstipend for ph.d.-studenter for 3–10 måneder for opphold ved utenlandske institusjoner med relevans for studentens ph.d.-prosjekt. Fast vitenskapelig ansatte har mulighet til å søke om økonomisk støtte til utenlandsopphold for 3-10 måneder for opphold ved utenlandske institusjoner med relevans for egen forskning/enhetens fagmiljø i forbindelse med tildeling av FoU-termin. Etter utenlandsoppholdet skal ph.d.-studenten/den vitenskapelig ansatte sende inn en skriftlig rapport som må godkjennes av begge prodekanene for forskning. Både ph.d.-studenten og den vitenskapelig ansatte plikter å registrere forskermobiliteten i Christin. Ph.d.-studenter med pliktarbeid i stipendiatstillinger, får i tillegg fritak for 25 % pliktarbeid den perioden de er på utenlandsopphold. Fakultetet arbeider med å etablere bilaterale utvekslingsavtaler for ph.d.-studenter og forskere med relevante fagmiljøer ved utenlandske institusjoner.

VIII UiT skal i løpet av høsten 2016 etablere en tiltaksplan for å øke gjennomføringsgraden på ph.d.-studiet. Tiltakene skal være implementert ved fakultetene senest høsten 2017.

HSL-fakultetet gjennomførte i 2016 egne undersøkelser på instituttnivå basert på Departementets styringsparameter for å måle fullføringsgraden på ph.d.-utdanningen om «Antall disputerte doktorgradskandidater av personer tatt opp på doktorgradsprogram seks år tidligere». Disse undersøkelsene ble gjort i forlengelsen av universitetsdirektørens fakultetsvise undersøkelse for å finne ut av hvorfor UiT har så lav gjennomføringsandel sammenlignet med andre institusjoner.

Hensikten med HSL-fakultetets sine undersøkelser var å gå bak tallene og undersøke årsaker, trendtrekk og variasjoner mellom enhetene for å kunne iverksette de mest hensiktsmessige tiltakene for å forbedre gjennomstrømmingsevne hos studentene på ph.d.-programmet i humaniora og samfunnsvitenskap. Funnene fra undersøkelsen og forslag til tiltak ble behandlet i fakultetsstyrets møte 27.09.2016 (Sak FS 22-2016, ePh.ref. 2016/4998-5). Fakultetsstyret bad i vedtaket dekanen om å praktisere strengere de kravene som dagens regelverk stiller til komitéer, kandidater, veiledere, institutter og administrasjon for å bedre gjennomstrømmingen på ph.d.-programmet. Under gjengis tiltakene:

Tiltak i rekrutteringsfasen – inntakskvalitet
Påse tilsvarende (streng) vurdering av søknader om opptak til ph.d.-program med ekstern finansiering, som for bedømming av søkere til stipendiatstillinger
Ved få kvalifiserte søkere til stipendiatstillinger, anbefales det ny utlysning og aktiv kontakt med mulige søkere i den aktuelle rekrutteringsgruppen for å bedre inntakskvaliteten til ph.d.-programmet.
Referanseinnhenting formaliseres ved tilsetting av stipendiater

Tiltak i gjennomføringsfasen av ph.d.-studiet
Etablere et forum for veiledere for erfaringsutveksling, diskutere utfordringer og lære av hverandre
Kurs i forskerveiledning og veilederpedagogikk
Etablere en mentorordning for nye/uerfarne veiledere
Formalisere innledende forventningsavklaring mellom veileder og student
Mer aktiv bruk og justeringer i studentenes utdanningsplan (milepæler) mellom student og veileder. Årlige justeringer.
Praktisere permisjonsreglementet mer restriktivt
Etablere ph.d.-koordinatorene ved alle institutt
Innføre underveisevaluering som ledd i ph.d.-studentens fremdrift i avhandlingsarbeidet – gjort obligatorisk f.o.m. 2017
Tettere oppfølging av ph.d.-studenter med ekstern arbeidsgiver
Sørge for at ph.d.-studentene har sterkere tilstedeværelse i fagmiljø – både i forhold til veiledning og deltagelse i forskningsgrupper
Tiltak i avslutningsfasen
Redusere tidsbruken fra innlevering til disputas: • Påminnelse om veileders plikt om å melde fra om forestående innlevering av avhandlinger (ph.d.-forskriftens § 26). • Bedømmelseskomiteer skal være formelt oppnevnt på innleveringstidspunktet. • Fakultetet angir frist til komiteen for når disputas bør være avviklet i oppnevningensbrevet. Fristen bør også være kjent når instituttene forespør personer om å stille som medlemmer av komiteen. • Fakultetet ber komiteer om å fastsette konkret dato for en mulig disputas ved oppstarten av bedømmelsesarbeidet og å melde denne inn til fakultetet.
Årlige tildelinger av fullføringsstipend til gamle ph.d.-studenter.

I tillegg er det i årsplanen for HSL-fakultetet foreslått at fakultetets utfyllende regler til ph.d.-forskriften skal gjennomgås og evt. revideres.

XIV. Fakulteter som har fagmiljø og studieprogram med lav mobilitet, bes vurdere samarbeid med institusjoner der UiT har lang samarbeidserfaring.

HSL-fakultetet lyser årlig ut utenlandsstipend for ph.d.-studenter for 3-10 måneder for opphold ved utenlandske institusjoner med relevans for studentens ph.d.-prosjekt. Fast vitenskapelig ansatte har mulighet til å søke om økonomisk støtte til utenlandsopphold for 3-10 måneder for opphold ved utenlandske institusjoner med relevans for egen forskning/enhetens fagmiljø i forbindelse med tildeling av FoU-termin. Etter utenlandsoppholdet skal ph.d.-studenten/den vitenskapelig ansatte sende inn en skriftlig rapport som må godkjennes av begge prodekanene for

forskning. Både ph.d.-studenten og den vitenskapelig ansatte plikter å registrere forskermobiliteten i Christin.

Ph.d.-studenter med pliktarbeid i stipendiatstillinger, får i tillegg fritak for 25 % pliktarbeid den perioden de er på utenlandsopphold. Fakultetet arbeider med å etablere bilaterale utvekslingsavtaler for ph.d.-studenter og forskere med relevante fagmiljøer ved utenlandske institusjoner.

Fakultetene bes om å rapportere spesielt om evalueringsrutiner, resultater fra nylige evalueringer og hvordan disse følges opp. Dette skal omfatte gradsgivende program på bachelor-, master- og ph.d.-nivå. Det bes om tilbakemelding nærmere bestemt på følgende:

1. Evalueringsrutiner

a. Gi en oversikt over enhetens evalueringsrutiner (evalueringsformer, hyppighet, oppfølging mv.).

Alle studieprogram ved HSL-fakultetet skal evalueres internt hvert år. Alle emner skal evalueres minimum en gang per programperiode, og alltid etter første gangs gjennomkjøring. Evalueringsmetodene varierer: Det kan være anonyme studentevalueringer i QuestBack eller per papir, det kan være evalueringsmøter og andre former for skriftlig/muntlig dialog med studentene. Enkelte foretrekker å ha muntlig evaluering, særlig dersom det er få studenter. Man kan i slike tilfeller stille spørsmål om studentenes anonymitet og mulighet for å gi ærlige svar. Noen program melder om at de også har samtaler med ekstern sensor, og etter det kan endre på for eksempel emnebeskrivelse og eksamensordning/-omfang.

Faglærerne gjennomgår evaluering av «sine» emner og programstyrene/studielederne i samarbeid med studentene/studentrepresentanter. Det kan være variabel svarprosent på de skriftlige evalueringene, og også oppmøte til evalueringsmøter. Dette er en utfordring man prøver å gjøre noe med ved å oppfordre studentene ved påminnelser i Fronter/på e-post og i forelesningene. Midtveisevaluering blir anbefalt for å unngå at studentene føler at bare bruk av sluttevaluering ikke vil ha noen virkning for dem selv. En kombinasjon av midtveis- og sluttevaluering kan også være en løsning for å se om studentene er mer fornøyd etter eventuelle tiltak. Erfaring viser at det er lavere svarprosent på evaluering etter undervisning og ev. eksamen er over. En lærer melder imidlertid tilbake at studentene påstår de ikke hadde tid til å evaluere midt i semesteret, og heller ikke svarte på studiebarometeret av samme grunn. Han bruker selv evalueringen til å forbedre emnet til neste gang det skal gå. Samme lærer vurderer likevel å utarbeide en mal for midtveisevaluering, mulig i tillegg til sluttevaluering.

b. Hvordan gjøres evalueringsresultatene kjent for studenter og andre?

De fleste sender evalueringsresultater til faglærere. En del institutt/senter opplyser at de legger ut resultatene i Fronter til studentene og ansatte, eller at det tas opp på møter i programstyret / i møte mellom studieleder, studieadministrasjon og

studentrepresentanter, ev. Noen studieprogram har samtaler mellom faglærere og studentene om hva som fungerer og ikke. Resultatene og eventuelle planer om tiltak kommer i møtereferat eller videre fra studentrepresentantene til de andre studentene. Det kan variere om og hvordan dette foregår.

c. Hvordan følges andre tilbakemeldinger opp? (f.eks. studiebarometeret, kandidatundersøkelser, tilbakemeldinger fra enkeltstudenter mv.)

Studiebarometeret følges opp av fakultetet. Studiebarometeret følges opp av fakultetet. Hvis noen program har kritisk lave scor, har fakultetet satt i gang prosesser, som blant annet innebærer eksterne evalueringer (pedagogikk). Ellers tematiseres studiebarometeret på instituttlederemøter, svarprosent og svar blir gjennomgått, men fakultetet oppfordrer helst programstyrer og institutt til å se på tilbakemeldingene og vurdere eventuelle tiltak. De studieprogrammene som får gode scor (f.eks. samfunnsplanlegging), særlig på oppfølging av studenter, blir fremhevet av fakultetet når det er relevant, og programstyreleder har blitt invitert til å si noe på et undervisningsseminar om hvordan de arbeider. HSL-fakultetet planlegger et undervisningsforum, og der blant annet tilbakemeldinger fra studiebarometeret kan diskuteres. Et virkemiddel fakultetet har brukt og vil fortsette med, er eksterne evalueringer. Kandidatundersøkelsen brukes mer overordna for å se hvilke bransjer våre uteksaminerte studenter arbeider i, noe fakultetet i neste omgang kan bruke i omtalen av studiet og i informasjonen som går ut til studentene. Henvendelser fra enkeltstudenter tas alltid alvorlig og man prøver å løse saken hvis det lar seg gjøre, fortrinnsvis via programstyret eller instituttet/sentret i første omgang. Fakultetet har fokus på at momenter som studenter gir tilbakemeldinger på, skal vurderes og eventuelt endres, og studentene bør få informasjon om hva som er gjort.

På programnivå gis det forskjellige tilbakemeldinger om oppfølging av studiebarometer, kandidatundersøkelser og henvendelser fra enkeltstudenter. Enkelte tar det opp i programstyremøter, stabsmøter og diskuterer resultater i fagmiljøet og på fagdag. De kan også bruke momenter fra undersøkelsene i egne evalueringer. Program som får negative tilbakemeldinger i nasjonale undersøkelser, tar det opp på program- og i noen tilfeller institutt-/fakultetsnivå. Der det ikke har kommet fram noen spesielt negative tilbakemeldinger, blir undersøkelsen sendt ut som orienteringssak. På noen program (ofte de med få studenter) er det ikke tilstrekkelig svarprosent på nevnte undersøkelser. Programansvarlige og institutt/sentre melder om at de tar enkelthenvendelser fra studenter på alvor og forsøker å følge opp med tiltak så langt det lar seg gjøre, for eksempel endring i studieplan, emner, undervisning, pensum, eksamen, faglig-sosiale tiltak som fagdag, filmklubb/filmvisninger knyttet til fagområdet eller masterstyrte kollokvier.

d. Enhetene som ikke hadde ferdigstilt system og planer for ekstern evaluering i forkant av fjorårets rapportering til forsknings- og utdanningsmeldinga, bes om å rapportere på status for dette. Det vises her til [styringssignal gitt i melding for 2014](#) om at alle fakultet skulle ha et slikt system på plass innen utgangen av 2016.

HSL-fakultetet har i flere år hatt et system for eksterne evalueringer og gjennomfører ekstern evaluering av fire studieprogram per år.

2. Evalueringsresultater

- a. Gjør rede for vesentlige funn fra evalueringer (interne og/eller eksterne) som ble gjennomført i 2016. Evalueringer fra tidligere år kan også tas med hvis det vurderes som relevant.**
- b. Hvilke oppfølgingstiltak er planlagt eller gjennomført?**

Generelt kan det være læringsutbyttebeskrivelsen som er uklar eller mangelfull i de programmene som har vært evaluert. Eksempler på dette er uklar nivåbeskrivelse, det vil si at deskriptorene som skiller mellom bachelor- og masternivå mangler. En del av punktene i NKR – Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk har vært fraværende. Spesifisering av fagområde og faglig profil har manglet eller vært uklar. I tillegg til instituttens ordinære evaluering av program og emner, foretas det derfor i samarbeid mellom fakultetet og fagmiljøene kontinuerlig intern evaluering av utvalgte studieprogram, med særlig vekt på gjennomgang av læringsutbyttebeskrivelsen. Dette er en videreføring etter nasjonal NOKUT-gjennomgang i 2015 av læringsutbyttebeskrivelser i utvalgte program, og også etter NOKUT-tilsyn av 7 masterprogram i perioden 2013-2015. Som en følge av dette ble det i 2016 opprettet nytt bachelor- og masterprogram i teologi, og studieretning teologi i BA og MA i religionsvitenskap ble lagt ned. Bachelorprogram i spesialpedagogikk ble opprettet i 2016 etter vurdering av læringsutbyttebeskrivelsen i bachelorprogram i pedagogikk. Bachelor i pedagogikk hadde før to studieretninger – pedagogikk og spesialpedagogikk. BA i pedagogikk ble følgelig justert etter nedleggelse av de to studieretningene.

Master's in Peace and Conflict Transformation (MPCT) samt bachelor- og master i statsvitenskap har blitt utbedret etter NOKUT-gjennomgangen, med spesiell vekt på læringsutbyttebeskrivelsen. I tillegg ble både MPCT og BA i statsvitenskap evaluert eksternt i 2015, og i 2016 og 2017 har tiltak etter de eksterne evalueringene blitt satt i gang og fulgt opp. Fagmiljøet i statsvitenskap har i samarbeid med de respektive programstyrene utbedret studieplan og emnebeskrivelser i MBA – Master in Business and Administration og i MPA – Master of Public Administration. Masterprogrammene i pedagogikk og i sosialantropologi ble gjennomgått internt, særlig med tanke på læringsutbyttebeskrivelsen.

Integrert master – lærerutdanning trinn 1-7 og 5-10 ble evaluert eksternt høsten 2015, plan for tiltak ble utarbeidet våren 2016. Innspill og planer ble tatt med i utvikling av GLU – grunnskolelærerutdanning trinn 1-7 og 5-10, som starter opp høsten 2017. Dette blir fulgt opp av fakultetet.

Masterprogram i pedagogikk og master i medie- og dokumentasjonsvitenskap ble evaluert eksternt høsten 2016. Fagmiljøene planlegger nå tiltak etter at de eksterne evalueringsrapportene kom ved årsskiftet 2016/2017. Tilbakemelding om tiltak tas opp i fakultetsstyret våren 2017, og følges opp i 2018.

Eksterne evalueringer har vist seg å være positivt for fagmiljøene ved HSL-fakultetet. De som kanskje i utgangspunktet ikke helt har vært motivert for en slik prosess, har i løpet av prosessen blitt engasjert og interessert i tilbakemelding fra ekstern kompetanse. Andre fagmiljø har selv tatt initiativet til og bedt om å få ekstern evaluering av studieprogram, nettopp fordi de ønsker et nytt/annet perspektiv utenfra på programmet som et konstruktivt bidrag i utviklingsprosessen.

Eksempler på konkrete tiltak i tillegg til utbedring av læringsutbyttebeskrivelsen, er omlegging av emner, gjerne med tilpassing til lokal/faglig profil, og dimensjonering av emner i teori- og metode. Det kan også være bedre oppfølging av studenter i startfasen på masteroppgave, med valg av tema, utkast til oppgave og tildeling av veileder i god tid før selve skriveprosessen, samt videre oppfølging med masterseminar med egne framlegg og tilbakemelding fra medstudenter og faglig ansatte. Faglig-sosiale tiltak er også viktige bidrag, for både faglig motivering og læringsmiljø. Fagmiljøene forsøker å etterkomme studentenes ønske om mer tilbakemelding og veiledning, innenfor eksisterende rammer. Tilbakemeldinger fra studentene om emner, innhold, pensum, undervisningsopplegg – gjerne med dialog, samhandling og mer praksisrelatert, arbeidskrav, eksamensordninger, informasjon og infrastruktur blir fulgt opp med endringer så langt det lar seg gjøre. Medie- og dokumentasjonsvitenskap planlegger tettere samarbeid mellom utdanning og praksisfelt i emner der det er naturlig, for eksempel ekskursions/besøk på forskjellige institusjoner. Det kan også bli aktuelt å trekke inn personer fra praksisfeltet i undervisningen. For lærerutdanningene har det også blitt utarbeidet en bedre praksistilnærming, bl.a. i forbindelse med universitetsskoleprosjektet, og opprettet en egen stilling for koordinering av samarbeidet mellom lærerutdanningene og praksisskolene. Lærerutdanningene har samtidig blitt revidert etter nasjonale rammeplaner.